

NATURA 2000-HANDLEPLAN 2010-2015

Nakskov Fjord og Indrefjord

Natura 2000-område nr. 179

Habitatområde H158

Fuglebeskyttelsesområde F88

Kolofon

Titel: Natura 2000-handleplan. Nakskov Fjord og Indrefjord. Natura 2000-område nr. 179. Habitatområde H 158. Fuglebeskyttelsesområde F 88.

Udgivet af: Lolland Kommune
Jernbanegade 7
4930 Maribo
www.lolland.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

Udgivelsesår: 2012

Foto på omslag: Klaus Bek Nielsen

Foto: Havterne

Kort: © Kort- og Matrikelstyrelsen og COWI

Redaktion: Lolland Kommune (ansv) og Naturstyrelsen

ISBN-nr.: 978-87-7279-553-9

Må citeres med kildeangivelse.

Indholdsfortegnelse

Baggrund.....	4
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	5
Mål for planperioden	7
Forventede metoder og forvaltningstiltag	10
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats	12
Forventet effekt	13
Lov om Miljøvurdering af Planer og Programmer – (strategisk miljøvurdering)	15
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	16
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere	18
Bilag 3: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	19
Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	21
Bilag 5: Politiske synspunkter.....	24

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her:

[Natura 2000-plan.](#)

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 179 Nakskov Fjord og Indrefjord

Handleplanen er udarbejdet i samarbejde mellem Lolland Kommune og Naturstyrelsen.

Lolland Kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Lolland Kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resumé af denne drifts- og plejeplan i bilag 3. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

EU's habitatdirektiv (Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer) er indarbejdet i dansk lovgivning gennem miljømålsloven og skovloven og tilhørende bekendtgørelse. Natura 2000-planerne er et redskab der sikrer udførelsen af miljømålsloven og skovloven, herunder opretholdelse af habitatdirektivet. Habitatdirektivets hovedformål er at fremme opretholdelsen af den biologiske diversitet under hensyntagen til økonomiske, sociale, kulturelle og regionale behov, der bidrager til en bæredygtig udvikling.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000 område nr. 179 Nakskov Fjord og Indrefjord

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området omfatter Nakskov Fjord, bortset fra den østligste del, samt et havareal umiddelbart vest for fjorden. Desuden indgår Nakskov Indrefjord, der er en brakvandssø syd for Nakskov med forbindelse til fjorden via sluseporte. Nakskov Fjord er generelt meget lavvandet med mange forskellige bundforhold lige fra rev til sandbanker. Fjorden er gennemskåret af flere dybere sejlrender. Yderst i fjorden findes en stor lavvandet kystlagune, Søndernor. Der findes 10 øer og holme i fjorden, hvoraf den største er Enehøje. Den lange krummede Albuen samt lavtliggende til dels inddigede arealer langs sydkysten indgår som landarealer.

Natura 2000-området har et samlet areal på 8.526 ha, hvoraf 7.574 ha er havområder.

Vigtigste naturværdier

Området er udpeget for at beskytte en lang række naturtyper og arter, særligt kyst- og havnaturtyper og vandfugle.

I den lavvandede fjord og på havet ud for raster hvert år store mængder af vandfugle. Det gælder arter af svaner, gæs og ænder. De mange øer i fjorden samt Albue-tangen giver mulighed for mange ynglende kystfugle, der ruger på jorden, som terner og vadefugle.

De internationalt vigtige kystnaturtyper som klitter, strande og laguner, udvikler sig hele tiden, da strømforholdene i fjorden medfører omlejring af grus, sand eller finere materiale. Det meste af Albuen udgøres af naturtypen grå klit. På de ældste dele af odden udvikles surt overdrev, en sjælden naturtype, som vi også møder på fjordens moræneknolde, bl.a. Enehøje. Arealmæssigt vigtigst er dog strandengene, som findes langs de fleste af fjordens kyster.

Trusler mod områdets naturværdier

Næringsstofbelastning fra omgivende land er et generelt problem i fjorden, især i lukkede kystlaguner, hvor der er udbredt vækst af trådalger. Denne vækst begrænser bundfloraen og det tilknyttede dyreliv, hvilket kan være forklaring på, at bestande af ynglende knopsvane og terner har været faldende gennem en lang periode. Nakskov Indrefjord har et stort landbrugsopland, og vandkvaliteten i fjordsystemet er styret af det næringsrige vand, der afledes via Indrefjorden.

Tilgroning med træer, buske og høje urter er et problem, hvor driften af de lysåbne naturtyper ophører eller er for ekstensiv, bl.a. på øerne og Albuen. En meget stor del af strandengene afgræsses ikke længere, men gror til med mere artsfattige plantesamfund af tagrør og andre højt voksende urter.

Unaturlige vandstandsforhold i form af grøftning præger en stor del af strandengene. Det er dog ikke alle grøfter der vedligeholdes. Den største hindring for naturlige vandstandsforhold er det store antal diger langs fjordkysten.

Forstyrrelser i form af menneskelig færdsel er et alvorligt problem for ynglende kystfugle både på Albuen og på øerne i Nakskov Fjord. Dette menes, at være en af årsagerne til, at kolonier af ternere og måger er forsvundet fra fjorden.

Andre trusler er forekomst af invasive arter som rynket rose flere steder i området. Endvidere er prædation fra ræv, mår og muligvis mink en væsentlig trussel mod ynglende kystfugle i området.

Målsætning

Målsætningerne for Nakskov Fjord og Indrefjord er en god vandkvalitet og en artsrig undervandsvegetation med tilknyttet dyreliv. Sammensætningen af dyre- og plantelivet skal tilfredsstillende livsbetingelserne for både ynglende kystfugle og rastende vandfugle, herunder de internationalt vigtige forekomster af sangsvane, sædgås og troldand. Der er særligt fokus på at bevare alm. ryle, splitterne og dværgterne og naturtyperne surt overdrev og kystlagune. Endvidere skal der sikres og genskabes fri landskabsdannelse og kystdynamik, hvor det ikke strider mod væsentlige samfundsmæssige interesser.

Indsats i 1. planperiode

Indsatsen vil overvejende dreje sig om sikring af vandkvaliteten i fjorden via vandplanen, hvilket vil forbedre fødegrundlaget for fuglene.

Der skal sikres en hensigtsmæssig hydrologi på strandengene. Fuglenes levesteder og de lysåbne naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig drift og pleje, herunder rydning af krat og høje urter og bekæmpelse af invasive arter. Ynglefugle sikres mod forstyrrelser og ræve på øer og på Albuen. Herunder fokuseres særligt på sikring af velegnede og uforstyrrede levesteder for alm. ryle, splitterne og dværgterne.

Mål for planperioden (Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet starter på side 19 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag af natura 2000 planens indsatsprogram:

Naturtyper

- Reduktion af kvælstof-deposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændring af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.
- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i strandengene og de øvrige kystnaturtyper og dermed også for kystfuglene.
- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Plejen skal tilrettelægges lokalt i forhold til relevante arters levestedskrav.
- Skovnaturtyperne skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- Invasive arter som rynket rose bekæmpes efter en konkret faglig vurdering, og deres spredning forebygges.
- Skovnaturtyper sikres hvor nødvendigt. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.
- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen sikres mod ødelæggelse.
- Der sikres en beskyttelse mod ødelæggelse af rev
- For de marine naturtyper sikres det, at projekter og aktiviteter ikke skader lokaliteten

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for samtlige arter på udpegningsgrundlaget. Ved levesteder forstås områder med fourageringsmuligheder og (for habitat- og ynglefuglearter) med ynglemuligheder.
- Der sikres velegnede levesteder for alm. ryle bl.a. ved at sikre og genskabe fysisk egnede ynglesteder på strandenge, småøer og ved lagunesøer, loer og vandhuller. Desuden ved at vedplanter ryddes, og høj vegetation slås/afgræsses intensivt omkring og i vandhuller og loer, hvor engrylen yngler og hvor det ikke er i konflikt med kortlagte lysåbne og plejkrævende naturtyper. Plejen af lysåbne naturtyper optimeres i forhold til alm. ryles behov, hvor den yngler eller formodes at kunne yngle.
- Der sikres velegnede levesteder for splitterne og dværgterne bl.a. ved at sikre et tilstrækkeligt stort antal ynglesteder, sikre fri dynamik på tidligere og eksisterende ynglelokaliteter samt reducere prædation i yngleområderne hvor dette konstateres, og det er praktisk muligt. Desuden ved, at vedplanter ryddes, og at vegetation holdes lav i nærheden af ynglepladser på øer og holme eller forstrandsarealer i øvrigt, hvor det ikke er i konflikt med kortlagte lysåbne og plejkrævende naturtyper. Plejen af lysåbne naturtyper skal tilpasses til ternernes behov, hvor de yngler eller formodes at kunne yngle.
- Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede levesteder, med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser, for udpegningsgrundlagets kystfugle samt rørhøg. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats. Dette vil ske med udgangspunkt i de gældende reservatbestemmelser.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning m.m. end handleplanen:

Reduktion af kvælstof-deposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændring af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til kystvande og vandløb. Nakskov Fjord og Indrefjord sikres god vandkvalitet med et varieret dyre- og planteliv.

Jagt- og vildtforvaltningsloven og naturbeskyttelsesloven: Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for fugle på udpegningsgrundlaget. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang der er behov for konkret indsats.

En del af Natura 2000-området og de kortlagte naturtyper er ejet af Naturstyrelsen, som selv udarbejder Natura 2000-plejeplan for sine arealer. Der er et resumé af denne planlægning i bilag 4 og Naturstyrelsens arealer indgår endvidere i bilag 2.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 3.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 4)
- Skovnaturtyper (se bilag 4)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem "Igangværende indsats" og "Behov for ny indsats", da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	0 ha	< 5 ha	< 5 ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	0 - 20 ha	0 - 20 ha
Græsning eller høslæt	ca. 72 ha	0 - 40 ha	72 - 145 ha
Bekæmpelse af invasive arter	ca. 40 ha	0 - 45 ha	ca. 40 - 85 ha
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 0 ha	Ca. 0,6 ha	Ca. 0,6 ha
Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha
.....			
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Ca. 0,2 ha	Ca. 0,2 ha
Urørt skov	0 ha	0 ha	0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 3.

Særligt for skovnaturtyperne:

- Behov for særlig indsats
Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 4 under "Skovnaturtypebevarende drift og pleje" og "Urørt skov".

Arter

I tabel 2 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *arterne* på udpegningsgrundlaget (jf. bilag 1) *udover* indsatsen for naturtyperne, som i mange tilfælde også vil gavne arterne.

Tabel 2: Forventede metoder og forvaltningstiltag for arter *udover* indsatsen for naturtyperne.*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Sikring og forbedring af levesteder for ryle, splitterne og dvægterne**	0 stk.	5 – 40 ha	5 – 40 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 3. Plejen af de lysåbne naturtyper skal tilpasses arternes behov på kendte og formodede ynglesteder

** De ynglesteder og yngleområder hvor almindelig ryle, splitterne og dvægterne holder til, sikres mod rovdyr og forstyrrelser.

Naturstyrelsen vurderer, at der i denne planperiode ikke er behov for indsats for arter på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i området.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

Overordnet set vil prioriteringen blive foretaget ud fra følgende prioriteringskriterier:

- a. Lodsejere med særligt sårbare naturtyper og arter (f.eks. naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode)
- b. Lodsejere med særligt store arealer omfattet af natura 2000-planen
- c. Lodsejerne i de store naturområder i Natura 2000-området
- d. Lodsejere som er særligt interesseret i at gennemføre en indsats

De konkrete prioriterede indsatser for naturtyperne vil blive følgende

Lysåbne naturtyper:

- a. Bekæmpelse af invasive arter
- b. Pleje af de lysåbne naturtyper i form af græsning eller slæt. Herunder arealer som er blevet ryddet, og med henblik på sikre og forbedre levestederne for almindelig ryle, dværgterne og splitterne
- c. Forbedring af hydrologi i form af lukning af grøfter, fjernelse af dræn m.m.
- d. Rydning af tilgroede arealer

Skovnaturtyper:

Tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for særlige lodsejergupper:

Da der i Natura 2000 området kun er kortlagt 0,6 ha skovnaturtyper, er det ikke vurderet relevant at foretage nogen særskilt prioritering af indsatsen i skov.

Arter:

- a. Rydning af vedopvækst på øer og holme i Nakskov Fjord og få en pleje/drift på arealerne efterfølgende, med henblik på at skabe bedre yngleforhold for almindelig ryle og terner.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

- **Rydning af uønsket opvækst**

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation. Og for at fraføre arealet næringsstoffer.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

- **Forbedring af hydrologi**

Lukning af grøfter, fjernelse af dræn rør mv. kan være afgørende plejetiltag for strandenge. Dette gælder også for en række fuglearter som er tilknyttet strandengene. Lukning af grøfter og dræn, kan også være af helt afgørende betydning, for om naturtypen strandeng kan opnå gunstig bevaringsstatus.

- **Græsning eller høslæt**

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.

Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om strandvolde og kystkliner. Græsning eller høslæt kan også anvendes til at bekæmpe invasive arter som f.eks. rynket rose, som er et problem på Albuetangen

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskuds fodring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Derudover kan græsning og slæt være med til at sikre, en lav vegetation på strandenge, som vil begunstige jordrugende fugle.

Skovnaturtyper:

- Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den skovnaturtypebevarende drift og pleje beskyttes skovnaturtyperne mod gødsning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold.

Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne.

Arter:

• Indsats for arter

Indsatsen for hovedparten af arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper og skovnaturtyper som beskrevet i afsnittene ovenfor. Tiltag som rydning af vedopvækst, er dog et tiltag som først og fremmest skal sikre ynglemuligheder for blandt andet terner og andre jordrugende fugle.

Det forventes, at tilstanden og det samlede areal af levesteder stabiliseres eller øges således, at der er grundlag for planens langsigtede bestandstal for fuglene eller grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsmuligheder for de øvrige arter.

Lov om Miljøvurdering af Planer og Programmer – (strategisk miljøvurdering)

For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Efter loven om miljøvurdering af planer og programmer § 3, stk. 2, gælder, at hvis planer og programmer alene indeholder mindre ændringer, skal der kun gennemføres en miljøvurdering, hvis planen på grundlag af kriterierne i lovens bilag 2 må antages at kunne få en væsentlig påvirkning på miljøet. Hvis handleplanen alene gengiver den statslige naturplans foranstaltninger, er der ikke tale om en ny plan. Er der imidlertid tale om ændringer eller præciseringer i handleplanen i forhold til den statslige naturplan, er planen omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer. Den giver kommunen mulighed for at træffe afgørelse om undtagelser - jf. lovens § 3, stk. 2, og kan finde anvendelse, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Denne handleplan indeholder ingen ændringer eller præciseringer af naturplanen og skal således ikke miljøvurderes i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer. I forbindelse med forslaget til handleplanen, som har været i offentlige høring, var det muligt at påklage den afgørelse. Lolland Kommune modtog dog ingen klager i den forbindelse.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 179:

Naturtyper

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan myndighed		I alt
		Lolland Kommune	NST	
1330	Strandeng	93,5 ha		93,5 ha
2130	Grå/grøn klit	14,5 ha		14,5 ha
6210	Kalkoverdrev			
6230	Surt overdrev	17,2 ha		17,2 ha
9160	Egeblandskov	0,2 ha	0,6 ha	0,8 ha
1110	Sandbanke			ej kortlagt
1140	Vadeflade			ej kortlagt
1150	Lagune			ej kortlagt
1160	Bugt			ej kortlagt
1170	Rev			ej kortlagt
1210	Strandvold med enårig vegetation			ej kortlagt
1220	Strandvold med flerårig vegetation			ej kortlagt
1230	Kystklint/klippe			ej kortlagt
1310	Enårig strandengsvegetation			ej kortlagt
2110	Forklit			ej kortlagt
2120	Hvid klit			ej kortlagt
3140	Kransnålalgesø			ej kortlagt
3150	Næringsrig sø			ej kortlagt
3160	Brunvandet sø			ej kortlagt
I alt*		125,4 ha	0,6 ha	126,0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 88

Rørhøg	Ynglende
Klyde	Ynglende
Almindelig Ryle	Ynglende

Splitterne	Ynglende
Fjordterne	Ynglende
Havterne	Ynglende
Dværgterne	Ynglende

Knopsvane	Rastende
Sangsvane	Rastende
Sædgås	Rastende
Troldand	Rastende
Blishøne	Rastende
Toppet skallesluger	Rastende

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed		Offentlige lodsejere	
	Lolland Kommune	Naturstyrelsen	Naturstyrelsen ¹	Total
Udvidelse af naturtypen surt overdrev			0 – 21 ha	0 – 21 ha
Rydning	< 5 ha			< 5 ha
Forbedring af hydrologi	0 – 20 ha			0 – 20 ha
Bekæmpelse af invasive arter	0 – 45 ha		0 – 3 ha	0 – 48 ha
Græsning eller høslæt	0 – 40 ha		20 – 30 ha	20 – 70 ha
Sikring og forbedring af levesteder for ryle, dværgterne og splitterne. Indsatsen vil også begunstige andre kystfugle på udpegningsgrundlaget	5 - 40 ha		40 – 60 ha	45 – 100 ha
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 – 0,2 ha	0 – 0,6 ha		0 – 0,8 ha

¹⁾ Indsatsen i hektar omfatter både eksisterende og nye indsatser

Bilag 3: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Indenfor områdets kortlagte habitatnatur ejer Naturstyrelsen 27 ha. strandeng, 14 ha surt overdrev og mindre forekomster med klitvegetation og kalkoverdrev. Naturtilstandsklassen for strandengene er god, mens den for de sure overdrev er moderat med lave artsindeks.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	27
	2130	Grå/grøn klit	4
	6210	Kalkoverdrev	3
	6230	Surt overdrev	14
			48
	Ialt		48

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen. I dette område gælder det for hele den planlagte indsats.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Areal uden drift	eksisterende	17
		17
Bekæmpelse af invasive arter	eksisterende	2
		2
Slåning eller slæt	eksisterende	3
		3
Græsning	eksisterende	31
		31

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 6230 Surt overdrev	21
Ialt	21

Tabel d Planlagte udvidelser af naturtyper

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover gennemfører Naturstyrelsen en særlig indsats for klyde, ryle, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne, som fremgår af tabel e. Indsatsen består i at forhindre, at prædatorer som fx ræv har adgang til yngleområderne. Desuden begrænses færdsel i området, hvor alm. ryle yngler, ved skiltning og hegning.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A132 Klyde	Begrænsning af prædation	eksisterende
A149 Almindelig ryle	Anden begrænsning af færdsel	
A191 Splitterne	Begrænsning af prædation	
A193 Fjordterne		
A194 Havterne		
A195 Dværgterne		

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er al plejen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlandsstrandenge) , 2110 (Begyndende kiitdannelse) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med <i>Empetrum nigrum</i>) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige kiitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med kløkkelyng) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Brømmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med <i>Rhynchosporion</i>) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantensamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålgær) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkeke-krat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og askeskov) .
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne.

	Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR .
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside .
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.

Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde: Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold: <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag: <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner: <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Bilag 5: Politiske synspunkter

Byrådet i Lolland Kommune har ønsket at følgende synspunkt medtages i Natura 2000-handleplanen.

Lolland Kommune finder, at Natura 2000-planerne er et godt tiltag, hvis de kan fungere sammen med aktiviteter indenfor sundhed, turisme, lokalt erhvervsliv mv. i respekt for og i dialog med lodsejerne.

Lolland Kommune forventer derfor, at der etableres forretnings-mæssige attraktive støtteordninger og initiativer, der fremmer lokale aktiviteter i Natura 2000-områderne. Da økonomien er altafgørende for lodsejernes medvirken, er det væsentligt med fordelagtige tilskudsordninger, da den kommunale økonomi ikke alene kan løfte opgaven.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

lollandkommune